

SUPERMANN SOM OMSORGSPERSON?

MARIA LILLEMOEN
INFORMASJONSRAÐGIVER VED HØGSKOLEN I GJØVIK

«Jeg blir så trett av stadig å høre at fordi jeg er mann, så er det en hel del saker som jeg ikke forstår, ikke vet noe om, eller ikke har erfart. Dette kan fremsettes av kvinner som knapt vet noe om meg eller mitt liv».

Sitatet er hentet fra et forskningsprosjekt ved Senter for omsorgsforskning ved Høgskolen i Gjøvik, om menn som primære omsorgspersoner. Det handler om menn som omsorgspersoner for nære andre som trenger betydelig omsorg der omsorgen er ikke-profesjonell og ubetalt.

Førsteamanuensis Torbjørn Herlof Andersen ved Høgskolen i Gjøvik (HiG) har intervjuet 11 menn i alderen 54 til 85 år som alle er primære omsorgspersoner for ektefelle eller partner med tilstander som for eksempel slag, kreft, demens og Alzheimer. Felles for de alle er at uten deres innsats måtte de offentlige helse- og omsorgstjenestene gå inn i mye større grad med hjemmetjenester eller institusjonsplass. Herlof Andersen er nå i startgroppen med et utvidet prosjekt innen temaet.

I Norden er det forsket lite på menn som omsorgspersoner. I profesjonelle omsorgstjenester har det vært en debatt rundt menns roller, mens den uformelle omsorgen har vært lite debattert og forsket på. Noe av årsaken til dette kan være at det stort sett er kvinner som har definert hva omsorg er. Omsorg har blitt sett på som en «kvinnelig syssel» og kvinners forståelse har fungert som en gyllen standard for omsorg. Få har tatt seg bryet med å undersøke hva menns forståelse er, og i stedet forstås og beskrives menn som yter omsorg gjennom kvinnebriller. Vi mangler rett og slett mannighetsforståelsen i denne sammenhengen.

Et annet sitat fra forskningsprosjektet skisserer noe av hvordan menn som omsorgspersoner kan oppfatte situasjonen: *«Det kunne aldri bli godtatt å snakke så stereotypet om fargede eller innvandrere eller andre grupper, som det man tillater seg å gjøre når det gjelder menn».*

Fremstillingen av menn som er primær omsorgsperson har en tendens til enten å gå mot heltestatus eller mannen som offer. Mens det i følge de menn som har vært med i forskningsprosjektet, er en selvfølge å stille opp og noe folk gjør for hverandre når de er glad i hverandre. De ønsker ikke å fremstille seg verken som helt eller offer. Omsorgsposisjonen de har fått, er naturlig og sånn livet ble, og dermed må man forholde seg til det situasjonen krever.

Så hvorfor er det slik? Kan det være at om man tar menn som omsorgspersoner alvorlig på deres egne premisser, forstyrrer det bildet vi har hva mannlighet er? Har vi et bilde av mannen som konkurranseorientert og dominerende, en macho supermann? Og der dette bildet av mannen som omsorgsperson ikke passer inn i samfunnets bilde av mannen? Forskning må til for å finne svar.

Professor Tor Inge Romøren ved HiG er en av få i Norge som har forsket innen området. Han fulgte 434 mennesker i alderen 80 -102 år over en periode på 20 år (Larviksundersøkelsen), der han tegner et detaljert bilde av eldres liv. I denne undersøkelsen fant han blant annet at i 26,9% av tilfellene der de eldre hadde behov for «uformelle» omsorgstjenester, var en mann primær omsorgsperson.

I publikasjonen «Tidene skifter. Tidsbruk 1971-2010» fra Statistisk sentralbyrå, viser tallene at både menn og kvinner bruker betydelig tid til pleie og hjelp til voksne i egen husholdning. Tallene for kvinner står i parentes og tidsbruken er timer per dag: Menn i alderen 25-44 år bruker 0,36 timer (0,30), menn i alderen 45-66 år bruker 0,48 (0,48) og menn i alderen 67-79 år bruker 1,00 (1,33). Dette gir en indikasjon at menn gir betydelige bidrag. Ellers finnes svært lite forskning som kan belyse temaet. I England og USA er temaet mer belyst, og studier derfra anslår at mellom 14% og 18% av mennene i alderen fra 19 år til middelaldrende, gir omsorg til et familiemedlem eller en venn med en alvorlig sykdom eller funksjonshemming. Hos menn som er 75 år eller eldre, er det flere ektemenn som har omsorg for ektefelle enn vice versa. Forskerne konkluderer i lys av disse tallene, pluss de demografiske trendene, med at det er viktig å studere menn i omsorgsroller for å videreutvikle vår forståelse av mannen. Men det er viktig å forske på tilstanden i det nordiske og norske samfunnet, da ikke alle strukturer er overførbare fra samfunn til samfunn. Og det er akkurat det førsteamanuensis Torbjørn Herlof Andersen ved Høgskolen i Gjøvik vil gjøre. Han vil i et nytt forskningsprosjekt sette fokus på menn i posisjonen som primære omsorgspersoner for hjemmeboende nære andre, og der møtet mellom mannlige omsorgspersoner og offentlige hjemmetjenester er en hovedsak.